

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут психології

Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Українські гуманітарні традиції: історія та сучасність

Освітня програма: Філософія

Спеціальність: 033 Філософія

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри філософії,
соціології та релігієзнавства
Протокол № 1 від “29” серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
  2. Опис дисципліни
  3. Структура курсу
  4. Система оцінювання курсу
  5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу 6.
- Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
  8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Українські гуманітарні традиції: історія та сучасність
Освітня програма	Філософія
Спеціалізація (за наявності)	
Спеціальність	033 Філософія
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	Четвертий. Перший.
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	d-learn.pro

2. Опис дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Українські гуманітарні традиції: історія та сучасність» є систематизація, оновлення та узагальнення знань здобувача вищої освіти з історії та актуального стану українських гуманітарних студій, ініціатив, практик в контексті сформованості вітчизняної гуманітарної традиції як культурно-впливової науково та організаційно обґрунтованої сфери суспільного життя соціально активного дійсного або потенційного громадянина України.

Завданнями дисципліни є: сформувати уявлення про історичну тяглість гуманітарних візій та студій в суспільній культурі України; виявити місце філософських досліджень у системі гуманітарних студій, розкрити їхнє значення для розвитку українського суспільства; ознайомити дійсного або потенційного громадянина України із традицією інтелектуальної гуманітаристики України; окреслити міждисциплінарні, внутрішньодержавні та міжнародні зв'язки української гуманітаристики в історії розвитку української інтелектуальної (наукової) думки в історичному та актуальному зрізах; виявити і конкретизувати актуальний стан та здобутки гуманітарних (в тому числі філософських) осередків інтелектуальної діяльності; прояснити аспекти трансформацій сучасних суспільних та соціальних процесів засобами гуманітарного знання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*: факти та обставини формування української традиції наукової та громадської гуманітаристики; персональні та інституційно-організаційні внески упродовж історії та в сучасності України у практику

становлення і розвитку патріотичної суспільної/громадянської свідомості; місце та внесок гуманітарної традиції інтелектуальних осередків Івано-франківська (в т.ч. і Прикарпатського національного університету) у гуманітарну культуру України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *вміти*: аналізувати та аргументувати позитивний вплив діяльності українських гуманітаріїв на розвиток (прогрес) суспільства у всіх його вимірах; аргументувати тісний детермінаційний зв'язок між розвитком української гуманітаристики як суспільної традиції та практичної науково-організаційної діяльності із актуальним станом українського суспільства як єдності громадянської ідеології та ціннісної позиції діючого та потенційного громадянина України.

Компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 2. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність працювати автономно.

ЗК 11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності

ЗК 12. Здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК1. Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури.

СК2. Здатність виокремлювати специфіку філософського знання та змістові відмінності філософії від інших форм мислення.

СК3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про розвиток основних філософських ідей, учень та напрямків.

СК4. Усвідомлення особливостей і місця вітчизняної інтелектуально-філософської традиції у світовій.

СК5. Здатність аналізувати сучасні філософські проблеми та вчення.

СК7. Здатність аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.

СК8. Здатність оперувати філософською термінологією для розв'язання професійних завдань.

СК9. Здатність застосовувати в професійній діяльності філософські методи і підходи.

СК10. Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики.

СК11. Здатність застосовувати в професійній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання.

СК12. Здатність дотримуватися в професійній діяльності норм інтелектуальної доброчесності.

СК13. Здатність брати участь у наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії.

СК14. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності.

Програмні результати навчання

- RH1. Розуміти сенс філософії, її місце в системі культури.
- RH2. Розуміти розмаїття та специфіку філософських дисциплін, знати філософську термінологію.
- RH3. Знати основні етапи, напрямки в історії світової та вітчизняної філософії.
- RH4. Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальногуманітарної проблематики.
- RH5. Спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.
- RH6. Мати обізнаність щодо основних напрямів, тенденцій, проблематики сучасної філософії.
- RH7. Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.
- RH8. Мати обізнаність у головних філософських методах і підходах, розуміти етико-практичну значущість філософського знання.
- RH9. Мати навички написання філософських текстів.
- RH10. Мати навички реферування, систематизованого огляду та порівняльного аналізу філософської та загальнонаукової літератури.
- RH11. Вміти аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
- RH14. Уникати симуляцій, плагіату та інших виявів академічної недоброчесності у сфері професійної діяльності або навчання.
- RH15. Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.
- RH16. Вміти застосовувати загальногуманітарні та філософські знання в різних сферах життєдіяльності.
- RH17. Мати навички участі в наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії.
- RH18. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Суспільство та суспільна свідомість як феномени.	Знати і вміти аналізувати феномен «соціального» як центрального та інтегрального для гуманітарної традиції. Чітко окреслювати методологічно-понятійний спектр «гуманітаристики». Визначати суспільство як сферу прояву та активності суспільної свідомості, доводити зв'язок між свідомою позицією, ціннісною орієнтацією та розвитком (прогресом) суспільства у всіх його вимірах.	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі

2.	Український наратив як вияв української ментальності.	Усвідомлювати історію України як цілісний соціально значущий філософський концепт та як суспільно-практичний процес; виявляти та аргументувати історичні факти як складову гуманітарного дискурсу; цінувати історію української гуманітаристики як базу для вивчення інтелектуальної культури українського соціуму. Знати персоналії українських гуманітаріїв вітчизняної та закордонної традиції, їхні праці та інтелектуальні дискусії між ними в межах гуманітарно-соціальної проблематики.	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі
3.	Фахова гуманітаристика як суспільна традиція.	Ідентифікувати внесок українських інтелектуалів впродовж історії України як суспільства з визначеними гуманітарними цінностями та світоглядною культурою у формування суспільної традиції гуманного ставлення до життя. Чітко визначати значення цього внеску для історичного розвитку українського суспільства у світовому контексті.	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі
4.	Громадянське суспільство як реалізація традицій української гуманітарної спільноти.	Вміти окреслити і аналізувати проблемні поля інтелектуальних пошуків основ розвитку українського суспільства у вітчизняній гуманітаристичі у історичній ретроспективі. Ідентифікувати і аргументувати щільний прямопропорційний зв'язок суспільної культури і філософії у єдності інтелектуальної української традиції. Практично заохочувати і продовжувати інтелектуально-теоретичні пошуки української ідентичності, відстоювати гуманітарні цінності, традиційні для української ментальності.	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі
5.	Українські інтелектуальні інституції та організації та їхні ініціативи.	Ідентифікувати вагомі українські інтелектуальні інституції та організації у ретроспективі та сучасності; знати історичні, інституційні, статутні засади їхньої діяльності та персональний склад і внесок діячів української гуманітарної традиції, передусім філософської, у розвиток соціально-гуманітарного знання та практичної гуманітарної діяльності. Стверджувати наратив про українські гуманітарні інтелектуальні традиції як зв'язки між соціальними світами інструментами міждисциплінарності, міжрегіональності та міжнародності (крос-культурності). Досліджувати конкретні кейси діяльності українських гуманітарних інтелектуальних інституцій та організацій у різних соціальних вимірах.	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі

Індивідуальне завдання															10		10
Всього на тиждень			10			10			10				50	10			100

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Система дистанційного навчання університету
Текстові матеріали, відео-матеріали, інтернет-платформи та інтернет-ресурси	
<ol style="list-style-type: none"> 1) Будз В.П. Проблема сенсу історичного процесу в філософії історії Михайла Грушевського/ Вісник Харківського національного університету імені В.Каразіна. Серія Філософські науки. Харків 2000.– № 465.– Вип. 26.– С.3–13. 2) Будз В.П. Гуманізм як чинник формування національної та загальнолюдської духовності // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки.– 2003. Вип. V. С.101–109. 3) Будз В.П. Гуманізм як чинник зближення України та ЄС // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія. Вип. 56–57. 2003.– С.83–84. 4) Будз В.П. Гуманізм та міфологічна свідомість нації //Дні науки філософського факультету – 2006: Міжнародна наукова конференція (12–13 квітня 2006 року): Матеріали доповідей та виступів.– К.: Видавничо-поліграфічний центр Київський університет .– 2006. – Ч.V. – С.8–9. https://www.academia.edu/35450256/Гуманізм_та_міфологічна_свідомість_нації 5) Будз В.П. Методологічні засади інтерпретації історичного процесу та цивілізаційного поступу // Філософія гуманітарних наук: актуальність і перспективи розвитку. Матеріали наукової конференції. 5–6 жовтня 2006 р.– Чернівці: Рута, 2006.– С.175–178. 6) Ева Доманська. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле. К., Ніка-Центр, 2012. 264 с. 7) Гайналь Т., Даниляк Р., Кучера І. Механізми конструювання соціальної пам'яті. <i>Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках</i>. Вип.1, Т.5, 2022. С.18-25. 8) Філософська думка України: імена та ідеї. Навчально-методичний посібник. Друге доповнене видання (Возняк С.М., Голянич М.Ю., Москаленко Ю.М.). - Івано-Франківськ: Плай, 2003.- 136 с. 9) Гнатюк Я.С. Український кордоцентризм у конфлікті міфологій та інтерпретацій: Монографія. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2010. – 184 с. 10) Даниляк Р., Гайналь Т., Кучера І. Підстави типології механізмів соціальної меморіалізації. <i>Грані: науково-теоретичний альманах</i>. Том 25. №4. 2022. С. 24-29. 11) Оксана Забужко. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період /https://shron1.chtyvo.org.ua/Zabuzhko/Filosofii_ukrainskoi_idei_ta_ievropeiskyi_kont_ekst_frankivskyi_period.htm 12) Я.Калакура. Ментальність як концепт гуманітаристики. Збірник наукових праць Україна – Європа- Світ. С. 373-385. 13) Я.Калакура. Методологічні засади соціокультурного повороту в українознавстві. / Українознавство в сучасній гуманітаристиці. // Українознавство. № 1(74), 2020. – С. 8-15. 	

- 14) Макарова А.О. Архетип як предмет досліджень у сучасній українській гуманітаристиці. Гілея: науковий вісник. К. : «Видавництво «Гілея», 2020. Вип. 152 (№ 1). С.171-176.
- 15) Макарова А.О. Архетипний підхід у сучасних українських дослідженнях соціальної діяльності: досвід Української школи архетипіки. Humanitarian Vision. 2020. Volume 6, Number 1. С. 54-59.
- 16) Макарова А.О. Соціальні архетипи у структурі становлення національної ідентичності. Українська полоністика. Том 18. 2020. С. 94-104. DOI: <https://doi.org/10.35433/2220-4555.18.2020.phyl-5>
- 17) Макарова А.О. Сучасна українська філософія як гуманітарна діяльність» // Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції. 30-31 березня 2018 р., м.Дніпро. Частина I. / Наук. ред.. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотник», 2018. – 290 с. – С.100 – 101.
- 18) Макарова А.О. Функціональне навантаження архетипу українського героя у контексті транзитивності соціальної реальності // Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: зб. наук. праць / редкол. М. А. Козловець, Л. В. Горохова, О. В. Чаплінська [та ін.]. – Житомир: Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2022. – 192 с. – С.120-123.
- 19) Макарова А.О. Феномен архетипу у сучасних українських соціально-філософських рецепціях. Мультиверсум. Філософський альманах. 2020. Випуск 1(171). Том 2. С. 29-50.
- 20) Петрушенко О. Позитивна утопія в контексті сучасних цивілізаційних процесів. / Наукові парадигми в контексті гуманітаристики. // Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Вип. 706 – 707. Філософія. С. 125-129.
- 21) Конверський А.Є., Бичко І.В., Огородник І.В. Філософська думка у Київському університеті: історія і сучасність / Заг. Ред.. проф.. А.Є.Конверського.- К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 336 с.
- 22) Омельчук В. Державна політика створення єдиного гуманітарного простору: зарубіжний досвід // Діалог цивілізацій чи Четверта світова війна: Мат. V всесв. конф., Київ, 25 травня 2006 р. – К.: МАУП, 2007. – С.273-283.
- 23) Сабадуха В. О. Метафізика суспільного та особистісного буття : монографія / В. О. Сабадуха. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. – 647 с.
- 24) Сабадуха В. Українська національна ідея та концепція особистісного буття / В. Сабадуха // Мандрівець. - 2012. - № 6. - С. 4-14.
- 25) Табачковський Віталій Георгійович, Булатов Михайло Олександрович, Хамітов Назіп Віленович та ін. Філософія: світ людини. Курс лекцій. Пам'яті фундатора Київської світоглядно-антропологічної школи Володимира Шинкарука. К., Либів. 2003. – 430 с.
- 26) Філоненко Ольга. Гуманітаристика у публічному просторі: Харківський контекст // Філософська думка, 2017, № 4. – С.102-104.
- 27) Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять: Зб. наук. праць. Випуск 4. Київ: ДП НВЦ «Пріоритети», 2012. 296 с.
- 28) Михайло Цюрупа. Українська військово-гуманітарна традиція та її прояв у збройній боротьбі за суверенітет і територіальну цілісність України (контекст подій в зоні проведення АТО). Українознавчий альманах. Випуск 18. – С. 45-47.

7. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства Вул. Т. Шевченка, 57, Гуманітарний корпус, Факультет психології, каб. 503, телефон: +380342596015; сайт: https://kfsr.pnu.edu.ua/ ; електронна адреса: kfsr@pnu.edu.ua
Викладач (і) Гостьові лектори	Макарова Алла Олександрівна
Контактна інформація викладача	alla.makarova@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Не допускається передавання паролю до свого облікового запису до системи дистанційного навчання
Пропуски занять (відпрацювання)	Допускається пропуск одного семінарського заняття без відпрацювання. За наявності більшої кількості пропущених семінарських занять або невиконаних тестових завдань необхідно відпрацювати їх шляхом усної відповіді по відповідній темі або написання тесту. Відпрацювання проводяться в межах консультацій (не пізніше одного тижня після пропущеного заняття).
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	На період дії військового стану допустиме відхилення від дедлайнів в розумних межах
Невідповідна поведінка під час заняття	Невідповідною поведінкою вважається будь який вид паління в приміщеннях університету, поява в стані наркотичного чи алкогольного сп'яніння, публічна лайка, вияви ксенофобії, расизму, інші різновиди нетерпимості.
Додаткові бали	При бажанні студента підвищити підсумкову оцінку пропонується виконання індивідуального завдання.
Неформальна освіта	Студент самостійно обирає джерела для підготовки до семінарських занять (єдиного підручника немає), допускається відхилення від змісту лекційного курсу

Викладач

Макарова А.О.